

Диагностические срез-тесты (1 этап, 2019/2020)

БЕЛОРУССКИЙ ЯЗЫК

Вариант 1

Аналіз памылак , дапушчаных вучнямі XI класаў падчас выканання заданняў з раздзела “Фанетыка і арфаэпія”

Заданне А4: У заданні А4 вучням было прапанавана адзначыць словы, у якіх падкрэслены галосны гук з’ўляецца націскным.

Для выканання задання неабходна ведаць, што націск – гэта вылучэнне аднаго са складоў слова павялічанай сілай голасу. У беларускай мове націск сілавы і свабодны (можа быць на любым складзе слова): так, у словах з задання А4, 1 варыянта правільнымі адказамі былі словы пад №1 - інструмент (3-ці націскны склад); шчыпцы (2-гі націскны склад; у дадзеным слове можна звярнуць яшчэ увагу і на тое, што гэта назоўнік у мн. ліку); адпраўны (3-ці націскны склад).

Неабходна адрозніваць вымаўленне некаторых слоў у беларускай і рускай мовах: адзінаццаць, маленькі, каменьчык, крапіва, пасланец, прывід (бел.), одиннадцать, маленький, камешек, крапива, посланец, привидение (рус.).
Адказ: 1,2,3.

Аналіз памылак , дапушчаных вучнямі XI класаў падчас выканання заданняў з раздзела “Марфалогія і праваніс”

Заданне А12: У заданні А12 вучням было прапанавана адзначыць назоўнікі, якія пры змене ў М.скл. будуць мець канчатак **-ы**.

Для выканання задання неабходна ведаць, што канчатак **-ы** ў форме меснага склону адзіночнага ліку маюць:

- назоўнікі першага скланення з асновай на зацвярдзелы гук: патыліца, паляндвіца, спадніца, мяцеліца (аб патыліцы, паляндвіцы, спадніцы, мяцеліцы);
- назоўнікі другога скланення з асновай на зацвярдзелы гук зарэчча, сугучча, падножжа, аблічча (аб зарэччы, сугуччы, падножжы, абліччы);
- назоўнікі першага скланення з асновай на [к] і націскным канчаткам у форме меснага склону адзіночнага ліку маюць канчатак **-э** (пры гэтым [к] чаргуецца з [ц]): рука, рака, асака (у руцэ, рацэ, асацэ); у выпадку ненацісканага канчатка захоўваецца ў месным склоне канчатак **-ы**: падтрымка, рамка, настройка, пралеска (у падтрымцы, рамцы, настройцы, пралесцы);
- асабовыя назоўнікі другога скланення з асновай на зацвярдзелы гук у форме меснага склону адзіночнага ліку маюць канчатак **-у**: кулінар, дыктар, меліяратар, прафесар (аб кулінару, дыктару, меліяратару, прафесару).

Адказ: 1,3,4.

Заданне А13: У заданні А13 вучням было прапанавана адзначыць дзеясловы, якія ў форме 2-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга або будучага простага часу маюць канчатак **-еш (-эш)**.

Для выканання задання неабходна ведаць, што:

- канчаткі **-еш (-эш)**, **-аш** у форме 2-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга або будучага простага часу маюць дзеясловы І спражэння;
- калі ў асабовых формах націск падае не на канчатак, а на аснову, тып спражэння вызначаецца па неазначальнай форме дзеяслова;
- да II спражэння адносяцца дзеясловы на **-ыць, -іць** (за выключэннем аднаскладовых тыпу шыць, крыць): расклеіць, наладзіць, прапусціць, адкруціць;
- да II спражэння адносяцца дзеясловы на **-эць, -ець**, у якіх **-э, -е** ў 1-й асобе адзіночнага ліку не захоўваецца: дагледзець (дагледжу); выключэнне хацець (хачу, хоча, хочуць) – дзеяслоў І спражэння;
- усе астатнія дзеясловы адносяцца да I спражэння: запамінаць, прывязаць, азіраць, стрыгчы, засяляць, спячы, адрозніваць, даказаць, супакойваць, пераказаць, запрэгчы, адступаць, замарожваць, загадаць, зберагчы, узважваць;
- сярод гэтых дзеясловаў трэба вылучыць дзеясловы з націскным або ненаціскным канчаткам, калі націск будзе падаць на канчатак, то ў форме 2-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга або будучага простага часу будзе канчатак **-эш** пасля цвёрдых або зацвярдзелых зычных, калі націск будзе падаць на аснову, то канчатак **-аш**: прывяжаш, дакажаш, перакажаш, закажаш; зберажэш, запражэш, стрыжэш, спячэш;
- канчатак **-еш** будуць мець дзеясловы пасля мяккіх зычных і пасля галосных: запамінаеш, азіраешся, засяляешся, адрозніваеш, супакойваешся, адступаеш, замарожваеш, узважваешся;
- пры выбары канчатка **-еш** трэба таксама адрозніваць трыванні дзеяслова: запамінаць – запомніць, азіраць – азірнуць, засяляць – засяліць, адрозніваць – адрозніць, супакойваць – супакойць, адступаць – адступіць, замарожваць – замарозіць, узважваць – узважыць. *Адказ: 2,4,5.*

Заданне В7: У заданні В7 вучням неабходна было выбраць назоўнік, род якога ў рускай і беларускай мовах не супадае.

Пры выкананні дадзенага задання вучням неабходна валодаць лексікай беларускай мовы: 1) вооружение (с.р.) – узбраенне (н.р.); 2) приключение (с.р.) – прыгода (ж.р.); 3) успех (м.р.) – поспех (м.р.); 4) беседа (ж.р.) – гутарка (ж.р.); 5) разум (м.р.) – розум (м.р.).

Адказ: прыгода.

Аналіз памылак , дапушчаных вучнямі ХІ класаў падчас выканання заданняў з раздзела “Сінтаксіс”.

Заданне В5: У заданні В5 вучням было прапанавана запісаць па-беларуску словазлучэнне, якое адрозніваецца ад рускага формай залежнага слова.

Пры выкананні гэтага задання неабходна памятаць, што ў словазлучэннях выразна выяўляецца нацыянальная спецыфіка мовы. Так, у беларускай мове:

- дзеясловы са значэннем руху пры абазначэнні мэты спалучаюцца з назоўнікамі ў форме вінавальнага склону з прыназоўнікам **на:** ісці па рэчы (4 варыянт);
- дзеясловы і словы тыпу хварэць, хворы спалучаюцца з назоўнікамі ў форме вінавальнага склону з прыназоўнікам **на:** хварэць на воспу (3 варыянт);
- прыназоўнікі могуць адрознівацца частатой ужывання. У беларускай мове, напрыклад, шырэй выкарыстоўваюцца словазлучэнні з прыназоўнікамі **на, пра, да:** звярнуцца на адрас, гаварыць на карысць.

Адказ: звярнуцца на адрас.